

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕАТРУ, КІНО І
ТЕЛЕБАЧЕННЯ ІМЕНІ І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО МІНІСТЕРСТВО
КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

ЛУК'ЯНЕНКО Катерина Олександрівна

**СПЕЦІАЛЬНИЙ КУРС
ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ НАД ІНКЛЮЗИВНОЮ ВИСТАВОЮ З
УРАХУВАННЯМ СПРИЙНЯТТЯ НЕЗРЯЧИХ ТА СЛАБОЗОРИХ
ГЛЯДАЧІВ**

**Методична розробка за тематикою творчого мистецького
проекту**

Творчий керівник:

Попов Л.П.

доцент, заслужений артист України

Науковий консультант:

Фіалко В.О.

доктор мистецтвознавства,

професор,

заслужений діяч мистецтв України

Київ – 2023 р.

Анотація. Матеріали цієї методичної розробки (спецкурс з дисципліни «майстерність актора театру ляльок» за темою творчого мистецького проекту) містять поетапну методику роботи зі студентами акторських та режисерських курсів над реалізацією інклюзивної театральної вистави з урахуванням сприйняття незрячих та слабозорих глядачів.

Теоретична складова матеріалу висвітлює основні поняття щодо інклюзивного театру та інклюзивної вистави, загальні принципи роботи над інклюзивною виставою, типологічні аспекти вистав адаптованих для сприйняття незрячих та слабозорих реципієнтів.

Практична складова розглядає питання адаптації драматургічного матеріалу, основних компонентів для створення вистави театру відчуттів, специфіки роботи акторів із глядачами та системи тренінгів для акторів.

Курс призначений для здобувачів третього (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 026 «Сценічне мистецтво».

Мета курсу – сформувати загальні уявлення про інклюзивний театр та інклюзивні театральні вистави та набути практичні навички для створення інклюзивної театральної вистави з урахуванням сприйняття незрячих та слабозорих глядачів в театрі ляльок.

Здобувачі курсу мають **знати:**

- теоретичні засади інклюзивного театру;
- теоретичні засади інклюзивної театральної вистави;
- базові знання безбар'єрності;
- особливості створення аудіоопису для вистав;
- принципи роботи із незрячими та слабозорими глядачами;
- поетапність роботи над реалізацією вистави формату театру відчуттів.

У результаті проходження спеціального курсу індивідууми
мають

уміти:

- працювати із людьми з інвалідністю, зокрема незрячими та слабозорими реципієнтами
- створювати аудіопис до вистав;
- адаптувати драматургічний матеріал для вистави формату театру відчуттів;
- працювати із основними засобами виразності театру відчуттів;
- працювати з партнерами над створенням перформативних дійств формату театру відчуттів, вистав у темряві;

Питання спецкурсу

РОЗДІЛ 1. ІНКЛЮЗИЯ, ЯК ВАЖЛИВЕ СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

ТЕМА I.

- 1.1. Введення в спеціальний курс.
- 1.2. Роль і значення спеціального курсу з дисципліни в структурній системі освітньо-професійної програми фахової підготовки для акторів та режисерів театру ляльок.
- 1.3. Мета та завдання. Ключові сегменти курсу: загальний огляд розділів і тем.

ТЕМА II.

- 2.1. Основні поняття теми та ключові засади інклюзивного театру.
- 2.2. Методи арт – терапії та її вплив на людей з інвалідністю. Драматерапія, лялькотерапія, казкотерапія.
- 2.3. Основні чинники безбар'єрності.

ТЕМА III.

- 3.1. Інклюзивна театральна вистава: основні типи та притаманні їй засоби виразності
- 3.2. Досвід українських та зарубіжних митців у створенні інклюзивних театральних вистав

РОЗДІЛ 2. ВИСТАВИ З УРАХУВАННЯМ СПРИЙНЯТТЯ НЕЗРЯЧИХ ТА СЛАБОЗОРИХ ГЛЯДАЧІВ: РІЗНОВИДИ ТА СПЕЦИФІКА СТВОРЕННЯ

ТЕМА IV.

- 4.1. Особливості роботи з незрячими та слабозорими людьми
- 4.2. Загальні тренінги на розвиток уваги, фантазії, концентрації акторів

4.3. Загальні тренінги на роботу з імпровізаційними діалогами, контактною імпровізацією з партнерами, імпровізацією із глядачами, контроль та тримання уваги у запропонованих обставинах,

ТЕМА V.

5.1. Різновиди вистав з урахуванням сприйняття незрячих та слабозорих глядачів

5.2. Вистави з аудіодискрипцією

5.3. Вистави у темряві або із закритими очима

5.4. Вистави театру відчуттів

ТЕМА VI.

6.1. Тренінги з аудіодивкрипції

6.2. Тренінги театру відчуттів

РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ ВИСТАВИ ТЕАТРУ ВІДЧУТТІВ

ТЕМА VII.

7.1. Підготовчий етап

7.2. Робота із драматургічним матеріалом

7.3. Опрацювання основних засобів виразності вистави

7.4. Етюдний метод роботи

7.5. Специфіка роботи акторів із глядачами

Форми навчання

Лекційні, практичні й індивідуальні заняття.

**Список інклюзивних вистав в Україні рекомендованих до перегляду
Київ**

- ✓ Вистава з урахуванням сприйняття незрячих та слабозорих глядачів «Хто росте у парку». Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І.К.Карпенка-Карого (режисерка – Лук'яненко. К.)
- ✓ Вистава в темряві «Точка зору». Малий драматичний театр (режисерка – Турло Г.)
- ✓ Вистава в темряві «Сліпота». Театр «Мізантроп» (режисер – Мошинський І.)
- ✓ Вистава-променад «DIALOGY». Київська імерсивна театральна компанія «U!ZAHVATI»

Львів

- ✓ Вистава з урахуванням сприйняття незрячих та слабозорих глядачів «Пливе човен» Перший академічний український театр для дітей та юнацтва (режисерка – Ципіна І.)
- ✓ Вистава з урахуванням сприйняття дітей із синдромом Дауна «Як ноти пісеньку складали» Львівський обласний академічний театр ляльок (режисер – Урицький М.)
- ✓ Вистава «Погляд» Незалежні професійні митці (режисерка – Єпатко А.)

Івано-Франківськ

- ✓ Вистава з урахуванням сприйняття незрячих та слабозорих глядачів «Хто росте в саду» Івано-Франківський обласний академічний театр ляльок ім. Марійки Підгірянки (режисерка – Лук'яненко К.)
- ✓ Вистава «Навіщо Лямуру хвіст Чупакабри?» Івано-Франківський національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка (режисерка – Саркісян Р.)

Інші міста

- ✓ Вистава з урахуванням сприйняття нечуючих та слабочуючих глядачів «Мауглі» Тернопільський академічний обласний театр ляльок (режисер – Лапунов Н.)
- ✓ Вистава з урахуванням сприйняття нечуючих та слабочуючих глядачів «Мауглі». Миколаївський обласний академічний театр ляльок (режисер – Урицький М.)
- ✓ Вистава « На хвилі». Полтавський академічний обласний театр ляльок (режисерка Ран Ю.)
- ✓ Вистава «Три лисички». Харківський будинок актора (режисерка Ран Ю.)

Список рекомендованої літератури

1. Баннікова Р. Сучасні підходи до проблеми комплексної реабілітації слабозорих дітей шкільного віку: Теорія і методика фізичного виховання і спорту № 3 Київ: 2012. 47-51 с.
2. Демчук А. Б. Відеоконтент для незрячих: метод тифлокоментування: Вісник Національний університет «Львівська політехніка». Львів: 2014.
3. Демчук А. Б. Основні прийоми і способи тифлокоментування: Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі № 783. 329-335 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPICM_2014_783_36.
4. Демчук А. Б. Підхід до розв'язування задачі вибору тифлокоментатора опису сюжету для людей з вадами зору / А. Б. Демчук, В. В. Литвин // Інформаційні системи та мережі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів, 2013. – № 770. – С. 138–142.
5. Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України : аналіт. доп. / – Київ : НІСД, 2020. – 24с.
6. Колупасва А.А. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Серія «Інклюзивна освіта» - Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру» – 160 с.
7. Колупасва А.А. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Серія «Інклюзивна освіта» - Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру» – 160 с.
8. Колупасва А.А., Наконечна Л.М. Інклюзивне навчання за нозологіями. Інклюзивне навчання: вибір батьків. - Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру» – 56 с.
9. Костенко Т.М. Інклюзивне навчання за нозологіями. Дитина з порушенням зору. - Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру» – 40 с.

10. Литвин В. В. Освітній відеоконтент для людей з вадами зору. Напрацювання та досвід Національного університету «Львівська політехніка» : препринт / В. В Литвин, А. Б. Демчук. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 20 с.
11. Лук'яненко К. Інклюзивна театральна вистава: типологічний аспект. Київ. 2021. Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство», (45), 183–190.
12. Лук'яненко К. Різновиди та специфіка створення вистав із урахуванням сприйняття незрячих та слабозорих глядачів. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка - Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Вип. 44 Том 2. – С. 14 – 20
13. Рилушко, І. О. Роль лялькового театру в комунікативному розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців : зб. наукових праць : вип. 8. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка – 320 с.
14. Чеботарьова, О. В. Інклюзивне навчання за нозологіями. Дитина із синдромом Дауна - Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру» – 48 с.
15. Швайка Л.А. Інклюзія в ЗДО - Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру» – 144 с.

Корисні посилання

1. Довідник безбар'єрності URL: <https://bf.in.ua/>
2. Конвенція про права людей з інвалідністю URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
3. Посібник з європейського антидискримінаційного права URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_non_discr_law_UKR.pdf
4. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія URL: <https://esu.com.ua/>
5. Урядовий портал URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/inklyuzivna-politika>

6. Словник іншомовних слів [Електронний ресурс] URL: <https://www.jnsm.com.ua/sis/>
7. Медіа програма з описом та субтитрами (The Described and Captioned Media Program) URL: <https://dcmp.org/>
8. Міністерство соціальної політики України URL: <https://www.msp.gov.ua/content/dovidnik-bezbarernosti.html>
9. Слухати і відчувати із зав'язаними очима. В Одесі відкрився «Театр вух». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CgdJIB8E51Y>
10. Інформаційне агентство «Главком». «В Києві покажуть унікальну виставу «Сліпота» URL: <https://glavcom.ua/scotch/showbiz/v-kieve-pokazhut-unikalnyu-spektakl-v-polnoy-temnote-slepota-482775.html>
11. Театральна компанія «U!ZAHVATI». URL: <https://uzahvati.com.ua/>
12. Національна спілка театральних діячів України URL: <https://nstdu.com.ua/publication/seminar-z-audiodiskriptsii-dopomoga-lyudyam-z-vadami-zoru-pobachiti-vistavu/>
13. Театр відчуттів (Theatre of senses) URL: <http://theatreofsenses.com/>
14. Театр «Сліпе кафе». (The blind cafe) URL: <https://www.theblindcafe.com/>
15. Театр у темряві. (A theatre in the dark) URL: <https://www.theatreinthedark.com/>
16. Міжнародний фестиваль інклюзивного театру «Шлях». URL: <https://wayfestival.in.ua/onlinetheatre>
17. Полтавський академічний обласний театр ляльок URL: <https://pl-puppet.com.ua/prostir>
18. Victorian Opera. URL: <https://www.victorianopera.com.au/behind-the-scenes/opera-for-all-the-impact-of-relaxed-performances>